

2023-02-06 Nr. NV-249

ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP 22-2243(3); 22-2244 (3); 22-2245 (3) TAIS-22-14122(3); 22-14123(3); 22-14124(3)		DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ASMENS DUOMENŲ TEISINĖS APSAUGOS ĮSTATYMO NR. I-1374 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – PROJEKTAS NR. 1) IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ASMENS DUOMENŲ, TVARKOMŲ NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ PREVENCIJOS, TYRIMO, ATSKLEIDIMO AR BAUDŽIAMOJO PERSEKIOJIMO UŽ JAS, BAUSMIŲ VYKDYMO ARBA NACIONALINIO SAUGUMO AR GYNYBOS TIKSLAIS, TEISINĖS APSAUGOS ĮSTATYMO NR. XI-1336 1, 3, 7, 39, 40, 41, 43, 44, 50 STRAIPSNIŲ, IX SKYRIAUS PAVADINIMO BEI PRIEDO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 49¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – PROJEKTAS NR. 2)		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	<i>Pasirenkama</i> ☒ Taip ☐ Ne	<i>Teisingumo ministerija</i>	<i>Pasirenkama</i> ☐ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☒ Nesvarstyta <i>Data iš kalendoriaus</i>	<i>Pasirenkama</i> ☒ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☐ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Grąžinti tobulinti
Igyvendina Vyriausybės programą	<i>Pasirenkama</i> ☒ Taip ☐ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA**Įstatymo Nr. 1 pakeitimą sąlygojo:**

a) ženkliai padidėjęs asmenų skundų dėl Reglamento ir ADTAI pažeidimų skaičius bei atvejų sudėtingumas bei kompleksiskumas (2017 m. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (toliau – VDAI) gavo 480, 2018 m. – 859, 2019 m. – 880, o 2020 m. – 1083 ir 2021 m. – 1164 skundus, o ŽEIT gavo 2017 m. – 253, 2018 m. – 321, 2019 m. – 380, 2020 m. – 408, 2021 m. – 325 skundus). Didėjančiam skundų skaičiui nagrinėti skiriami neproporcingai dideli resursai ir laiko ištekliai, priežiūros institucijų veikla nepakankamai koncentruojama į preventyvią veiklą ir rizikingiausius sektorius. Problema yra ne kartą identifikuota ir Seimo kontrolierių išvadose. **Problema reali, pagrįsta duomenimis**, tačiau nėra informacijos apie kitas galimas/būtinąs priemones, kurios galėtų prisidėti prie šios problemos sprendimo. Manome, kad esama problema (didėjantis skundų kiekis) susijusi su kita **problema, t.y. VDAI nepakankamai dėmesio skiria veiklai, susijusiai su prevencija, rizikinių sektorių priežiūra, duomenų valdytojų, tvarkytojų ir visuomenės švietimu. Sumažėjus skundų kiekiui ir sutrumpėjus skundų nagrinėjimo terminams, dalis žmogiškųjų išteklių turi būti skirta proaktyviai prevencinei, švietėjiškai veiklai asmens duomenų apsaugos srityje.**

b) Viešųjų konsultacijų metu buvo pateikti siūlymai dėl teistumo duomenų tvarkymo ypatumų su darbo santykiais susijusiais atvejais (atvejai, susiję su veiklos specifiška, pvz. finansų, draudimo sektoriai, pinigų plovimo prevencija ir kt.).

c) Viešųjų konsultacijų metu pabrėžtas duomenų valdytojų ir tvarkytojų poreikis didesniai priežiūros institucijų sprendimų viešinimui. Siūloma spręsti problema yra aktuali.

Pastaruoju metu nebuvo teikiami teisės aktų projektai susiję su skundu nagrinėjimu asmens duomenų apsaugos srityje. Iki šiol problema buvo sprendžiama tik organizacinėmis priemonėmis (pvz. didinant VDAI pareigybių skaičių), tačiau esminio pokyčio tai nedavė.

Nepriėmus siūlomų pakeitimų, VDAI ištekliai bus naudojami neefektyviai, neužtikrinamos tinkamas skundų dėl pažeistų asmens duomenų teisių nagrinėjimas bei efektyvi asmens duomenų apsauga, daugės asmenų, nepalankiai vertinančių VDAI veiklą, dalis, mažės šios institucijos galimybės koncentruoti veiklą į rizikingiausius veiklos sektorius, didinti metodinės pagalbos apimtį ir plėsti visuomenės švietimą.

Projekto Nr. 2 pakeitimą sąlygojo esamas teisinis reguliavimas, kuris neužtikrina galimybės duomenų subjektams ginti savo teises tais atvejais, kai jų asmens duomenys tvarkomi vadovaujantis ir tiesiogiai taikomais Europos Sąjungos teisės aktais.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS**Projektas Nr. 1**

Siūlomos priemonės problemai spręsti yra tinkamos ir turėtų optimizuoti skundų nagrinėjimo procesą, priežiūros institucijos galės pasirinkti tinkamiausius ir efektyviausius skundų nagrinėjimo būdus, bus skatinamas bendradarbiavimas tarp pateikusio skundą asmens, skundžiamo subjekto ir priežiūros institucijos (įskaitant siekį ginčą išspręsti taikiai). Numatomi papildomi galimi dokumentų siuntimo būdai, skundų apjungimo galimybės, tikslinami skundų nagrinėjimo terminai numatant galimybę terminą stabdyti, kai atliekami veiksmai nepriklauso nuo priežiūros institucijos; priežiūros institucijų sprendimų viešinimas sudarys galimybę suinteresuotiems asmenims susipažinti su formuojama praktika dėl asmens duomenų pažeidimų.

Projektu Nr. 1 siūlomas pakeitimas dėl teistumo duomenų (duomenys apie apkaltinamuosius nuosprendžius ir nusikalstamas veikas) tvarkymo su darbo santykiais susijusiais atvejais. Darbdaviui, siekiant teisėto intereso, suteikiama galimybė, o ne prievolė - tvarkyti tokius darbuotojo ar pretendento į pareigas duomenis. Darbdaviui nustatomos darbuotojų ar kandidatų į pareigas duomenų subjektų teisių ir laisvių apsaugos priemonės aiškos, atitinkančios Reglamento (ES)2016/679 nurodytus reikalavimus. Siūloma nustatyti, kad Darbdavio nurodytos apimties duomenis apie apkaltinamuosius nuosprendžius ir nusikalstamas veikas darbdaviui pateikia pats kandidatas, pretenduojantis eiti pareigas arba atlikti darbo funkcijas, arba darbuotojas.

Projektas Nr. 2

Siūlomi priemonės tinkamos, nes užtikrins Europos Sąjungos teisės aktų (reglamentų) tiesioginį taikymą, t.y. užtikrins sankcijų skyrimą už netinkamą asmens duomenų tvarkymą ir kad asmens duomenys būtų tvarkomi teisėtai, laikantis Projektu Nr. 2 keičiamo įstatymo reikalavimų, tiek pas duomenų valdytoją, tiek ir pas duomenų gavėjus, kuriems tokie asmens duomenys buvo perduoti.

Dėl Projekto Nr.1 įgyvendinimo lėšų

VDAI ir ŽEIT vertinimu, sprendimams nuasmeninti ir pašalinti kitą neskelbtiną informaciją bus reikalingi atitinkamai 2 ir 1 papildomai etatai. **2024 metais lėšų poreikis VDAI** sudarytų 54 344,64 Eur darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms bei 5 622,24 Eur darbo vietų įrengimui (viso – **59 966,88 Eur**), vėlesniais metais 2 etatų **išlaikymo metinės išlaidos sudarytų 54 344,64 Eur. 2024 metais lėšų poreikis ŽEIT** sudarytų 22 500 Eur darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms bei 2 500 Eur darbo vietos įrengimui (viso – **25 000 Eur**), vėlesniais metais 1 etato **išlaikymo metinės išlaidos sudarytų 22 500 Eur.**

VDAI svetainės funkcionalumą (pvz.: paieška pagal reikšminius žodžius, pagal tam tikras sritis, kuriose buvo priimti sprendimai ir pan.), kurie leistų tinkamai surasti sprendimus (informaciją) bei ją aiškiai pateikti reikalingas finansavimas (**2023 m.**). Atlikus preliminarų rinkos tyrimą paieškos įrankio sukūrimas gali kainuoti apie **20 000 Eur**, neįskaitant metinių įrankio išlaikymo išlaidų.

Dėl Projekto Nr. 1 įgyvendinimo

Priežiūros institucijų sprendimų viešinimas yra labai svarbu, tačiau ši nuostata įsigalios tik 2024 m. sausio 2 d. Bus viešinami tik po minėtos datos priimti sprendimai, tačiau ir šiuo metu jau yra priežiūros institucijų priimtų sprendimų, kurie aktualūs, svarbūs visuomenei, todėl siūlome įvertinti, ar nereikia viešinti ir iki 2024 sausio 2 d. priimtų sprendimų (ne visus, o įvertinant jų reikšmingumą visuomenei).

Nors teisinis reglamentavimas papildomas, kad, jeigu priežiūros institucija nustatyta tvarka neinformuoja apie atsisakymą nagrinėti skundą ar jo dalį, laikoma, kad skundas priimtas nagrinėti visa apimtimi (taip sumažinama administracinė našta priežiūros institucijai), tačiau nėra aišku, ar buvo svarstyta alternatyva informaciją apie skundo priėmimo faktą ir skundo nagrinėjimo stadiją (statusą) skelbti priežiūros institucijos internetiniame puslapyje.

Numatoma, kad bus kuriamas įrankis skirtas VDAI sprendimų skelbimui su paieškos elementais, tačiau nepateikiama informacija apie tai, ar buvo vertinti alternatyvūs sprendimai:

- siūloma įvertinti, ar šis įrankis nėra reikalingas abiejų priežiūros institucijų sprendimų skelbimui, kuris turėtų būti naudojamas bendrai;
- galimybė sukurti „skundų platformą“, kuria naudojantis būtų teikiami skundai **visoms** priežiūros

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

institucijoms (ne tik priežiūros institucijoms asmens duomenų apsaugos srityje): joje vyktų skundų nagrinėjimo procedūros, tikrinamas asmuo, pareiškėjas, skundžiamas asmuo ir pažeidimo padarymu įtariamas asmuo galėtų gauti ir skundo kopiją, taip pat susipažinti su priežiūros institucijos surinkta turima medžiaga ir pan. Be to, vienas iš tokios platformos funkcionalumų galėtų būti priežiūros institucijų sprendimų viešinimas.

c) įvertinti galimybę panaudoti Lietuvos Respublikos teismų informacinės sistemos (ar kitus) sukurtus funkcionalumus priežiūros institucijoms, o taip pat ir teismų naudojamus sprendimų nuasmeninimo įrankius.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Projektu Nr. 1 aiškiai įvardijamos priežiūros institucijos (VDAI ir ŽEIT), jų užduotys, įgaliojimai vykdant tiesiogiai taikomų ES teisės aktų priežiūrą, naujai apibrėžiamas priežiūros institucijų bendradarbiavimas atliekant pažeidimų nagrinėjimą

Nustatytas terminas įstatymų įgyvendinimui bei priežiūros institucijoms pasirengti įstatymų įgyvendinimui yra realus. Net ir nesukūrus paieškos įrankio dėl 2023 m. nenumatyto finansavimo, priežiūros institucijų sprendimai iki įrankio sukūrimo galėtų būti skelbiami be jo, chronologine tvarka.

Lydimuosiuose dokumentuose minima, kad būtų tikslinga sukurti funkcionalumus VDAI svetainėje (pvz.: paieška pagal reikšminius žodžius, pagal tam tikras sritis, kuriose buvo priimti sprendimai ir pan.), kurie leistų tinkamai surasti priežiūros institucijų sprendimus (informaciją) bei ją aiškiai pateikti, tačiau finansavimas 2023 m. tokių funkcionalumų sukūrimui nenumatytas, todėl įsigaliojus Projektui Nr.1 (2024-01-01) tokių įrankių nebus. Atsižvelgiant į tai, turėtų būti koreguojama šių nuostatų įsigaliojimo data.

Institucijoms dėl teisinio reguliavimo pakeitimų sumažės administracinė našta vykdant jų funkcijas, todėl institucijoms papildomo pasiruošimo įgyvendinimui nereikia. Dėl funkcijų, nustatytų institucijoms, aiškumo abejonių nekyla.

STEBĖSENA

Teisingumo ministerija įpareigojama atlikti įstatyme nustatyto galiojančio teisinio reguliavimo, susijusio su priežiūros institucijų atliekamu skundų nagrinėjimu, poveikio *ex post* vertinimą. Atliekant *ex post* vertinimą, turi būti nustatyta, kokį poveikį šiame įstatyme nustatytos priemonės, susijusios su priežiūros institucijų atliekamu skundų nagrinėjimu, turėjo asmenų teisei į asmens duomenų apsaugą. Atlikdama *ex post* poveikio vertinimą, Teisingumo ministerija turėtų remtis šiais kriterijais: asmens duomenų apsaugos sąlygų lygio pokytis, taikių sprendimų skaičius, skundų nagrinėjimo terminų pokytis.

Ex post vertinimo laikotarpis – 2 metai nuo Projekto Nr. 1 įsigaliojimo dienos ir turės būti atliktas iki 2026 m. sausio 1 d.

Projektą rengėjai atsižvelgė į Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupės pasiūlymus dėl stebėsenos masto išplėtimo. VDAI ir Teisingumo ministerija, įsigaliojus Įstatymo projekto Nr. 1 nuostatomis stebės ir naujų nuostatų veikimą – bus stebima, kaip kinta rodikliai, susiję su skundų nagrinėjimu (vidutinė skundų nagrinėjimo trukmė, išnagrinėtų skundų skaičius, taikiai išspręstų skundų dalis ir kt.), kokią įtaką ADTAI pakeitimai turės kitų VDAI funkcijų, susijusių su prevencine ar šviečiamąja veikla, vykdymui. Tokios stebėsenos vykdymas prisidės prie tinkamų ir laiku priimamų valdymo sprendimų, leidžiančių efektyviai išnaudoti priežiūros institucijos žmogiškuosius ir finansinius išteklius bei užtikrinti priežiūros institucijos strateginių ir veiklos tikslų siekimą.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Teisingumo ministerija, įgyvendindama Aštuonioliktosios Vyriausybės programos priemonę „Įvykdyti viešąsias konsultacijas dėl Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo peržiūros, siekiant įvertinti jo veikimą ir priimti Vyriausybės sprendimą dėl teisinio reguliavimo spragų panaikinimo ir ES teisės įgyvendinimo“, 2022 m. kovo–gegužės mėn. vykdė viešųjų konsultacijų susitikimų ciklą, kurio metu su suinteresuotais asmenimis buvo diskutuota surengus 6 susitikimus–apskritojo stalo diskusijas. Nors dauguma atvejų diskusijose nebuvo identifikuotas poreikis keisti reguliavimą, tačiau buvo pateikta konkrečių pasiūlymų dėl teistumo duomenų tvarkymo ypatumų su darbo santykiais susijusiais atvejais. Viešųjų

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

konsultacijų „paraštėse“ taip pat ne kartą buvo pabrėžtas duomenų valdytojų ir tvarkytojų poreikis didesniai priežiūros institucijų sprendimų viešumai. Į šiuos siūlymus atsižvelgta.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Derinimo pažymoje dėl Projekto Nr. 1:

- Vidaus reikalų ministerijos pateikiamos pastabas suderintos, Projektas Nr. 1 pagal jas tinkamai patikslintas.
- Teisingumo ministerijos argumentai, kuriais remiantis neatsižvelgta į Interneto žiniasklaidos asociacijos pasiūlymus (keičiamame ADTAI projekte detalizuoti duomenų tvarkymo teisėtumo pagrindus, kai vykdomos skaidrumo veiklos ir remiamasi viešuoju interesu), Žurnalistų etikos inspektoriatų tarnybos pasiūlymus (kad ŽEIT sprendimams nebūtų taikomos privalomos viešinimas), iš dalies atsižvelgta į Vilniaus universiteto Teisės fakulteto pasiūlymus (dėl asmens duomenų tvarkymo žurnalistikos, akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais), tinkamai parinkti, laikantis keičiamo įstatymų turinio ir keičiamo teisinio reguliavimo tikslo.
- Projekto Nr. 1 nuostatos dėl darbdavių atliekamo teistumo informacijos tvarkymo klausimų papildomai aptartos 2023 m. vasario 3 d. Vidaus reikalų ministerijos, Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos, Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupės atstovų pasitarime, kurį organizavo Teisingumo ministerija. Atsižvelgiant į susitikimo metu sutartus sprendimus (kad darbdavio nurodytos apimtys duomenis apie apkaltinamuosius nuosprendžius ir nusikalstamas veikas darbdaviui pateikia pats kandidatas, pretenduojantis eiti pareigas arba atlikti darbo funkcijas, arba darbuotojas), atlikti atitinkami Įstatymo projekto Nr. 1 patikslinimai.
- Teisingumo ministerija iš esmės atsižvelgė į Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupės 2023 m. vasario 1 d. dalykinio vertinimo pažymoje Nr. NV-233 pateiktus pasiūlymus, ir pagal juos patikslino Įstatymų projektų aiškinamąjį raštą bei Teikimą dėl projektų pateikimo Vyriausybei.

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

- Vertindami tai, kad paskutiniu metu gana dažnai pasitaiko asmens duomenų saugumo pažeidimo situacijų, kai Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje (toliau – TAIS) paviešinami nenuasmeninti Vyriausybei teikiamų teisės aktų projektų lydimieji dokumentai, manome, kad asmens duomenų tvarkymas teisėkūros procese taip pat reikalauja papildomo dėmesio ir horizontalių sprendimų. Siūlome Teisingumo ministerijai, atsižvelgiant į ministrui pavestas valdymo sritis, inicijuoti suinteresuotų institucijų atstovų diskusijas šia tema ir prireikus pasiūlyti teisėkūros iniciatyvas, kurios padėtų užtikrinti reikiamus pokyčius asmens duomenų tvarkymo srityje;
- Dokumentų nuasmeninimas yra aktualus klausimas daugeliui institucijų, todėl turėtų būti kuriami horizontalūs įrankiai valstybės mastu šiai problemai spresti, todėl** siūlome parengti Vyriausybės posėdžio protokolinio sprendimo projektą, kuriuo Ekonomikos ir inovacijų ministerijai kartu su Informacinės visuomenės plėtros komitetu ir Inovacijų agentūra (GovTech laboratorija) būtų pavesta iki 2023 m. balandžio 3 d. pateikti Vyriausybės kanceliarijai informaciją apie galimybes panaudoti:
 - jau sukurtus ir naudojamus kitų institucijų priemones/įrankius (technologinius sprendimus) arba sukurti naujus įrankius skundų pateikimui, jų eigos stebėjimui, komunikacijai/susirašinėjimui tarp į skundo nagrinėjimą įtrauktų subjektų, priimtų sprendimų viešinimui;
 - kitų institucijų naudojamus technologinius sprendimus (arba sukurti naujus) priežiūros institucijų sprendimų ar kitos medžiagos nuasmeninimui, kad juos viešinant nebūtų atskleisti asmens duomenys;
 - atsisakyti VDAI ir ŽEIT numatomų 3 etatų (ar dalies jų), kurie reikalingi sprendimams nuasmeninti ir pašalinti kitą neskelbtiną informaciją, o lėšas investuoti į technologinių sprendimų, skirtų skundų, padavimui, nagrinėjimo procesui stebėti, sprendimų nuasmeninimui ir viešinimui, vystymą.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Artūras Norkevičius

Viešojo valdymo grupė

Kipras Mensevičius, Viešojo valdymo grupės patarėjas kompiuterinių sistemų klausimais, Viešojo valdymo grupės vadovė Jurgita Žilinskienė.

Rengiant pažymą dalyvavo Ministrės Pirmininkės patarėjas Rimantas Žylius,

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

	Vyriausybės kanceliarijos patarėjas analitikai Lukas Galkus, vyriausioji patarėja Teisės klausimais Eglė Gasiūnaitė
--	--